

Læsning, litteratur og filosofi

"Det er kanon at læse og lære om livet"

---

1. Vision

Eleverne har gennem arbejdet med forskellige læsestrategier, faglig læsning og lystlæsning fået udviklet deres personlige læseprocesser og har erfaret, at læsning er en aktiv, meningsføgende proces, som skal kvalificere dem til deres fremtidige liv.

I arbejdet med Den fælles kanon har eleverne opnået en forståelse af de kvaliteter i litteraturen, der går på tværs af tid. Eleverne har gennem bekendtskabet med de kanoniserede forfattere skulle forholde sig til Den danske fælles kanon set gennem verdensborgerens optik. I sammenhæng med den kulturelle og litteraturhistoriske forståelse eleverne har opnået i arbejdet med Den fælles kanon, har de ydermere gennem arbejdet med udvalgte filosofiske grundretninger opnået en indsigt i forskellige kulturers etik, værdier og livsopfattelser. Eleverne har gennem arbejdet med religiøse grundfortællinger forholdt sig til, hvordan kanoniske tekster i de store religioner kan definere en religion.

2. Fagområde(r)

Dansk og filosofi

3. Udviklingsarbejdets titel, del af dele

Del 2 af 2 dele

4. Tidsramme

Del 1 - august 2005 – juni 2006

Del 2 – august 2006 – juni 2007

5. Hvad ønsker vi at opnå med arbejdet?

Udviklingsarbejdet indeholder områderne læsning, Den fælles kanon og udvikling af fagområdet filosofi.

Fokus på faglig læsning

- Målet er at vedligeholde, udvikle og kvalificere elevernes faglige læse- og læreproces.

- Målet er at sættes fokus på den faglige læsning - ikke kun i danskfaget, men i det hele taget i den faglige og tværfaglige undervisning.

Arbejdet med dette område er afsluttet med udgangen af skoleåret 2005/06 og formidlet i artikel i CRIT nr. 2 2005/06 og i DANSK nr. 7/2005

Fokus på Den fælles kanon

- Målet er at introducere eleverne til de udvalgte forfattere, der er listet i Den fælles kanon på en danskfaglig, kulturhistorisk og litteraturpædagogisk måde og derved styrke elevernes litterære kompetencer.
- Målet er at udvikle elevernes interkulturelle kompetencer gennem læsning af udvalgte tekster, skrevet af forfattere, der er listet i Den fælles kanon.

Fokus på undervisningen i filosofi

- Målet er at introducere eleverne til udvalgte filosoffer og forskellige filosofiske grundretninger, så de opnår et kendskab til "filosofiens kanon".
- Målet er, at eleverne gennem arbejdet med filosofiske tekster inspireres til at bruge dette i forståelse af deres egen og andres livsværdier, valg og handlinger.
- Målet er, at elever styrkes i at bruge filosofien, som udgangspunkt for samtale.
- Målet er, at eleverne selv lærer at sætte filosofiske begreber m.m. på egne tanker og følelser.
- Målet er, at eleverne opnår forståelse for, hvordan de selv kan bruge filosofien vejledende i forskellige valgsituationer, som de måtte stå overfor nu og i fremtiden.

6. Hvorfor iværksættes arbejdet?

- Vores skarpere fokus på den faglige læsning skyldes bl.a. den problematisering, som internationale undersøgelser har påvist af unge danske skoleelevers manglende læsefærdigheder. (jf **Mandag**morgen nr.42, 6.december 2004 – *Pisa er alfa og omega i dansk skolepolitik* samt www.folkeskolen.dk og endelig www.presse.uvm.dk ¹).

---

¹ Seniorforsker Jørgen Christian Nielsen fra Danmarks Pædagogiske Universitet siger, at udfordringen nu er at få kommuner, skoler, lærere og forældre til at gøre det til et anliggende, at eleverne på de højeste klassetrin skal læse bedre og trænes til at imødekomme de nye læseudfordringer, der hele tiden opstår.

"Udviklingen i læsekompetencer er en trinvis og livslang proces, og derfor er det vigtigt, at undervisningen tilpasses efter det. Der opstår hele tiden nye udfordringer til børnenes og de unges læsekompetencer – for eksempel nye krav i form af anderledes og mere sammensatte tekster. Midt mellem undervisning i for eksempel reklameforståelse og det skriftlige arbejde er vi nødt til at opprioritere det at lære at læse – da læsningen jo er grundlæggende for forståelsen af alt det andet. Det er blandt andet grundlaget for den faglige forståelse", siger Jørgen Christian Nielsen.

- Vi er som lærere optaget af, hvordan vi kan vedligeholde elevernes læselyst i teenageårene og fremme læseglæden, som fundament for at kunne tilegne sig ny viden inden for alle fagområder. Vi vil udvikle didaktiske, pædagogiske strategier i læse- og læreprocessen, der bygger på elevens indholdsforståelse, kritiske undren, refleksion og diskussion i klassens fortolkningsfællesskab.
- Baggrunden for at sætte fokus på Den fælles kanon er dels affødt af det nye krav om brugen af denne kanon i bl.a. folkeskolen, og dels af et ønske om at tage baggrunden for dette krav op til debat og derigennem udvikle idéer til en interessant og fagligt udviklende litteraturpædagogisk danskundervisning. En litteraturundervisning, som tager udgangspunkt i såvel elevens umiddelbare oplevelse som analytisk forståelse, og som får eleverne til at overveje de kanoniske forfatters status i dansk litteratur.
- Baggrunden for forsøgs- og udviklingsarbejdet med et fag som kristendomskundskab er nødvendigheden af en opprioritering af de kulturbærende fag i Folkeskolen. Faget skal være med til at styrke elevernes forståelse af, at den religiøse dimension har betydning for livsopfattelsen hos det enkelte menneske og for dets forhold til andre.

Det er vigtigt, at undervisningen skaber rammerne for den demokratiske samtale i klassen, hvor der er plads til, at meninger kan brydes. Det at kunne respektere andre livsopfattelser end ens egen og det at opnå en begyndende forståelse for andre livsopfattelser er en vigtig forudsætning for at dannes til demokratisk medborger.

Faget skal også give eleverne en indsigt i, hvad der adskiller og forener kristendom og islam, således at eleverne kan forholde sig til kulturmødet mellem islam og kristendommen i Danmark med en viden og indsigt i, hvad det netop er, der gør, at værdierne inden for disse religioner både har lighedspunkter og store forskelle.

Handleplan

7. Hvordan og hvornår tænkes udviklingsarbejdet gennemført?

Læsning

I slutningen af skoleåret 2004-2005 gennemfører de udviklingsforpligtede dansklærere i skolens h-fagsudvalg et møde, hvor brainstorming, sparring og begyndende vidensdeling sættes i gang i forhold til læsning. I denne sammenhæng indgår det pædagogiske servicecenter som samarbejdspartner. Bestræbelserne i denne del af udviklingsarbejdet for h-fag koordineres med det udviklingsarbejde, der samtidig er igangsat af det pædagogiske servicecenter. (se evt. projektbeskrivelse for det pædagogiske servicecenter)

I starten af skoleåret 2005-2006 gennemføres et møde, hvor alle er forpligtet på at bidrage med undervisningsideer til en fælles værkstøjskasse. Her kan den enkelte lærer hente inspiration til, hvorledes læse- og læreprocessen hos den enkelte elev og i klassen kan kvalificeres. Der indhentes i den forbindelse faglig sparring fra det pædagogiske servicecenter, udefra kommende læsekonsulenter og andre, som har kompetencer, vi kan have glæde af.

På et efterfølgende møde udarbejder de udviklingsforpligtede dansklærere to evalueringsdesign: Ét til at følge, undersøge og samle erfaringer med elevernes læseproces i den løbende evaluering og ét til at evaluere på den faglige læsning i et udvalgt, afgrænset forløb.

Dansklærerne forpligter sig på at bringe fokus på læsningen frem i skolens rum, og dansklærerne vil arbejde for, at resultaterne af elevarbejder bliver udvekslet og synliggjort. Der tages ligeledes initiativ til fællesarrangementer for skolens elever, som sætter fokus på begejstringen for at læse for yderligere at motivere eleverne til at læse.

Den fælles kanon

Del 1: gennemført 2005-2006

8. klassetrin har gennemført et projektarbejde med overskriften "Litteratur på tværs af tid og rum", hvor der er arbejdet med udvalgte kanonforfatters liv og værker. Gennem tekstarbejdet har eleverne undersøgt tendenser og strømninger hos de udvalgte forfattere og perspektiveret form og indhold til i dag. Arbejdet er formidlet gennem en udstilling i det pædagogiske servicecenter på SPF.

9. klassetrin har gennemført et arbejde med titlen: "Fra stille eksistenser til moderne individer." Det var især kanonforfattere som Herman Bang og Karen Blixen, der blev udgangspunkt for en diskussion i klassen om tidens kvindesyn. Det moderne kvindesyn og tidens gang hentede klassen inspiration fra ved avisartikler, moderne kunst og noveller af bl.a. Naja Maria Aidt. Klassens slutprodukt var en paneldebat omkring kulturforståelse, kulturarv og kanon.

10. klassetrin har i et forløb på 20 lektioner arbejdet med "Folkevisen som genre" herunder dens historiske forudsætning og perspektiveringsmuligheder til nutiden. De praktiske musikke udtryksformer spillede en central rolle i arbejdet. Forløbet er evalueret og formidlet gennem artiklen "Og dansen den går så let gennem lunden", som er trykt i Dansklærerforeningens medlemsblad Dansk nr. 4 – 2006. Artiklen er også at finde på SPF's hjemmeside.

Endvidere er der på 10. klassetrin, på tværs af dansk og samfundsfag, gennemført et temaforløb med titlen "Skolen i samfundet – skolen i litteraturen". Gennem læsning af en række tekster med "skolen" som tema har eleverne undersøgt, hvordan skole og samfund påvirker hinanden. I dette forløb indgik tekster skrevet af en bred vifte af forfattere, der er listet på Den

fælles kanon. Forløbet rummede ligeledes et arbejde med perspektiveringsmuligheder på tværs af tid.”

Del 2: 2006-2007

Den litterære kanon er fra flere sider blevet kritiseret for at bidrage til en øget nationalisering af folkeskolen. Således skriver Niels Kryger, der er lektor på Institut for Pædagogisk Antropologi ved Danmarks Pædagogiske Universitet, i en kronik i Politiken den 29.07.2005:

”Et stykke ad vejen kan jeg følge undervisningsministerens tanke om, at identiteten har en »national form«. I hvert fald udgør den nation - eller de nationer - man føler sig knyttet til, en vigtig del af identitetsfølelsen for de fleste af os. Men det er et utrolig bastant signal at sende, at dannelsen af national identitet for alle, der går i den danske folkeskole, skal ske på basis af læsning af de kanoniserede forfattere”.

Med udviklingsarbejdet i del 2 vil vi forsøge at skabe en modvægt til denne kritik. Vi ønsker at afprøve, hvordan udvalgte kanonforfattere kan inddrages i et undervisningsforløb med fokus på elevernes interkulturelle kompetencer. Målet er at give eleverne *”det udsyn, der skal gøre dem parate til at leve i verden, ikke bare som danskere, men også som europæere og som verdensborgere”*. (Citat: Niels Kryger)

Undervisning i filosofi

Udviklingsarbejdet tænkes i skoleåret 2006/2007 gennemført som tre forløb, hvor henholdsvis dansk og naturfag vil indgå i tværfaglig sammenhæng. (se evt. årsplan for dansk og naturfag)

8. På hvilke måder vil vi evaluere, og hvilke evalueringsredskaber vil vi anvende?

På baggrund af elevernes før, under og efter - læseaktiviteter sammenlignes og vurderes de forskellige aktiviteters egnethed på baggrund af de udviklede evalueringsdesigns. Opsamlingen vil have som formål at udvide repertoire af læseaktiviteter i undervisningen. Succeshistorierne fra de forskellige undervisningsforløb i de forskellige klasser samles. Et tegn på, at aktiviteterne har båret frugt, vil være, at eleverne er blevet mere bevidste om egne læreprocesser og mere aktive læsere.

Kanonforløbet evalueres sammen med eleverne i forbindelse med projektforløbet og efterfølgende skriftligt af de involverede lærere. Evalueringen af arbejdet med Den fælles kanon vil hovedsageligt blive i form af

den logbog, klassen bruger til daglig, hvad enten det er elektronisk eller håndskreven.

Forløbene i filosofi fungerer som en integreret del af h-fagsundervisningen på 10. klasses trin. Forløbene vil blive evalueret gennem elevernes løbende arbejde med logbøger og elevplaner. Eleverne skal som en afslutning på filosofiforløbene gennemføre en mundtlig fremlæggelse i forbindelse med et projektforb. Denne fremlæggelse vil fungere som en slags afsluttende evaluering af hele det samlede filosofiforb. Desuden vil en enkelt gruppe elever fungere som fokusgruppe i forbindelse med interviews, der har til hensigt at give et billede af elevernes møde med det nye fag.

9. Dokumentation/formidling

Dansklærerne videreformidler udviklingsarbejdets anbefalinger til skolens øvrige lærere med det formål at diskutere og få ideer til en fælles læsepolitik. Udviklingsarbejdets proces og konkrete undersøgelser i klasserne beskrives i artikler på hjemmesiden og i CRIT. Hovedkonklusionerne samt opsummeringer af klassernes/elevernes udvidede arbejde med læseaktiviteter og læse-læringsstrategier formidles også mundtligt gennem rekvirerede oplæg.

De konkrete mål for det undervisningsforløb, hvori udvalgte forfattere fra den litterære kanon indgår, vil blive evalueret gennem videointerviews og skriftlige elevproduktioner. Forløbets praksis og udførelse beskrives sammen med de involverede læreres evaluering i artikler på hjemmesiden og i CRIT. Forløbet er desuden tænkt som et formidlingsområde for de involverede lærere.

Udviklingen af fagområdet filosofi tænkes i første del formidlet mundtligt gennem rekvirerede oplæg samt beskrevet i artikler.

10. Medarbejdere i udviklingsarbejdet/hvem har ansvar for hvad?

Alice Jacobsen, ansvarlig for igangsættende fokus på faglig læsning i del 1
Ann-Birthe Hansen, ansvarlig for fokus på Den fælles kanon i del 1
Lone Smidt, ansvarlig for fokus på Den fælles kanon del 1 og 2
Malene Dietz, ansvarlig for fokus på filosofi del 2

Litteratur

Elisabeth Arnbak: *Faglig læsning - fra læseproces til læreproces*

Den fælles kanon

Hansen, Thomas Illum, *"Procesorienteret litteraturpædagogik"*,
Dansklærerforeningen 2004

Rapport fra Kanonudvalget, *"Dansk litteraturs Kanon"*, UVM 2004

Weinreich, Torben, *"Kanon - litteratur i folkeskolen"*,

Høst og Søn 2004

Filosofi Dræby Birthe "Filosofi og livsforståelse", Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck, 1997
Schwartz, Bente: "Livskundskab", Kroghs Forlag 1995
Føllesdal m. fl: "Filosofi og Videnskabsteori", Politikens forlag, 1990
Klausen, Søren Harnow: "Filosofiens grunddiscipliner", Gyldendal 2000
<http://www.filosofiiskolen.dk/> <http://www.skoletroget.no/>